

Het antigif. Maar is het nog op tijd?

GERT MEESTERS

De Spellingwijzer Onze Taal heeft niet de aandacht gekregen die hij verdient. En dat is bijzonder jammer: dat voortreffelijke witte boekje doet de ellende van het Gifgroene even vergeten. Gert Meesters, onze vertrouwde waakzame spellingwatcher, analyseert het antigif voor u.

Oude koeien

Dat de Spellingwijzer van het Genootschap Onze Taal bij zijn publicatie niet echt met klaroengeschal werd verwelkomd, mag geen verbazing wekken. Journalisten, hier in hun rol als mondige vertegenwoordigers van de publieke opinie, waren nog murw van het destructieve gehakketak tussen de Nederlandse Taalunie en Van Dale Lexicografie dat met de lancering van de nieuwe officiële spelling gepaard ging. De daarop volgende reeks 'verduidelijkende' spellingsnaslagwerkjes van allerlei slag bleek niet echt van die kwalitatieve aard dat de gemiddelde taalgebruiker zijn geloof in de vrije markt tot afgoderij zag aanzwellen. Integendeel, zelfs een min of meer misvormde spellingfreak als ondergetekende werd er doodmoe van.

De relatieve mediastilte bij de publicatie van de Spellingwijzer werd dus vooral veroorzaakt door de té grote heisa over de nieuwe spelling voordien en door het begrijpelijke onvermogen van de taalgebruiker, en dus ook van de journalist, om tussen de losse flodders het succesvolle schot te herkennen.

Twee nog steeds actuele oude koeien van de spelling moet ik hier even uit de sloot halen. De kritiek op het nieuwe Groene boekje was immers hoofdzakelijk op te splitsen in twee stukken: het Groene boekje zelf en de nieuwe regels. Het Boekje (Koe 1) werd aangewreven dat het onzorgvuldig was samengesteld en dat de woordenlijst niet echt bruikbaar was als naslaglijst voor wie de nieuwe spelling in goede en kwade dagen wilde volgen. De regels (Koe 2) kregen het vooral te verduren omdat ze te ingewikkeld werden bevonden en omdat ze niet of onvoldoende de werkelijkheid van de lijst, verderop in het boekje, weerspiegelden.

Afbrekende afwijkingen

Met de Spellingwijzer heeft het Genootschap Onze Taal Koe 1 naar de vergetelheid verwezen. Van Koe 2 blijven de auteurs van de Spellingwijzer veiligheidshalve, en volkomen terecht, af. Van Dale Lexicografie had al voordat het nieuwe Groene boekje in de winkelrekken lag, bewezen dat het niet zo moeilijk was om een ander, en eenvoudiger, regelstelsel te ontwerpen dan dat wat nu als nieuw en officieel door het leven gaat. Maar het enige dat je als goedmenende spellingsverduidelijker op dit moment op straffe van permanente ongenade niet kan maken tegenover de verdwaalde taalgebruiker, is een ander regelstelsel ontwerpen. Je merkt dat bijvoorbeeld aan de bespreking van de Spellingwijzer door een van de laatste spellingwakkere journalisten, Ludo Permentier, in De Standaard van 5 december 1998. Niet verrassend behandelt hij, in een proportioneel belangrijk gedeelte van zijn korte artikeltje, de verschillen tussen het Groene boekje en de Spellingwijzer vrij exhaustief. Hij heeft het over 128 geïnventariseerde verschillen tussen beide naslagwerkjes, die de Spellingwijzer keurig aangeeft door de 'officiële' spelling erbij te vermelden voor wie het Groene boekje strikt moet volgen. Permentier sluit af met: 'Die afwijkingen doen geen afbreuk aan de onberispelijke kwaliteit van het boekje'.

Koud buffet

Ik zou zelfs meer durven zeggen: integendeel! De afwijkingen zijn het onvermijdelijke gevolg van het grondige huiswerk van het Genootschap Onze Taal. Enkele voorbeelden: *apelazarus* (SW) is nu eenmaal logischer in de spellingtraditie dan *apelazerus* (GB); *apenbroodboom* (SW) valt niet onder de *dierplusplantuitzondering* voor de *tussen-n* (*paardebloem*), omdat het een boom is met apenbrood, hoewel het Groene boekje iets anders vermoedde

(apebroodboom). Er zijn nog wat minder flagrante gevallen, maar in het algemeen kan je zeggen dat de 128 afwijkingen op de 35 000 trefwoorden van de Spellingwijzer door het gezond verstand bepaald zijn.

Maar 35 000 trefwoorden? De Spellingwijzer telt inderdaad slechts iets meer dan een kwart van het aantal trefwoorden van het Groene boekje. Tegenover dat significante verschil staat dat de Spellingwijzer de woorden heeft geselecteerd op gesignaleerde spellingsmoeilijkheden, en niet op frequentie in een verzameling teksten, zoals het Groene boekje. Frequentie als opnamecriterium is in een spellingsnaslagwerk nogal absurd, omdat de taalgebruiker natuurlijk vooral twijfelt over woorden die hij niet elke dag opschrijft. Een en ander zorgt ervoor dat je in het Groene boekje wel 111 onproblematische samenstellingen met *computer-* vindt, maar tevergeefs zoekt naar de spelling van het voltooid deelwoord van *e-mailen* en de schrijfwijze van *smörgåsbord*. In de Spellingwijzer krijgt *computer-* twee voorbeeldsamenstellingen, maar vind je *geë-maild* en het Zweedse koud buffet wel.

Heikele hoofdletters

Het is tekenend voor het hele concept van de Spellingwijzer: het boekje wil alleen maar gebruiksvriendelijk helpen bij moeilijk te spellen woorden en streeft geen ander doel na. Niet toevallig is het inleidende deel 123 bladzijden dik. Daarin krijgen alle vaktermen die worden gebruikt een duidelijke verklaring en worden alle spellingregels van het Nederlands in 124 genummerde regels — soms ingrijpend vereenvoudigd, maar nooit simplistisch — uitgelegd. Bij elk woord in de woordenlijst wordt daarna met een nummer verwezen naar de voor dat woord relevante spellingregel(s). Het is een geruststellende gedachte dat het nog mogelijk is om bij elk moeilijk te spellen Nederlands woord naar een spellingregel te verwijzen.

De Spellingwijzer stelt zich hier en daar ook kwetsbaar op. Hoofdletters zijn bijvoorbeeld niet strikt geregeld in de officiële spelling, en de Spellingwijzer moet dus keuzes maken. Die keuzes gebeuren zo veel mogelijk in overeenstemming met andere naslagwerken. Ook aaneenschrijven is zo'n heikel onderwerp, bijvoorbeeld bij uitgeschreven getallen (*achtendertig miljoen*

vierhonderddrieëntwintigduizend). Maar ik apprecieer een open stellingname als die van de Spellingwijzer beter dan een ontwijking van problemen en een toepassing van regels waarnaar de gebruiker het raden heeft, zoals in het Groene boekje.

Dehaene en Den Uyl

Andere discussiestof vormen de 3000 gekozen frequente, moeilijk te spellen eigennamen. Dat de toevoeging van die eigennamen van plaatsnamen of bekende personen nuttig is, staat buiten kijf; ook de schrijfwijze van die namen kan geen verschillende kampen doen ontstaan. Maar het is natuurlijk een onbegonnen zaak om uit te maken of een eigenaam moet worden opgenomen of niet. Wie mij kan verklaren waarom Joop den Uyl met een ingang wordt vereerd, maar Jean-Luc Dehaene niet, mag dat altijd eens doen.

Kortom: wie zich neerlegt bij de huidige spellingregels, zal meer en duidelijkere hulp vinden in de Spellingwijzer Onze Taal dan in het Groene boekje, alias de Woordenlijst Nederlandse Taal. Ik kan me perfect voorstellen dat de gelukkige bezitters van beide spellingbijbeltjes, zoals ik, het Groene boekje ongemerkt naar de minder toegankelijke zone van de boekenkast doen verhuizen.

Spellingwijzer Onze Taal. Een samenwerkingsproject van de Letterenfaculteit van de KU Brabant en het Genootschap Onze Taal. (J. Renkema e.a. (red.) / Contact & Wolters-Noordhoff / 1998).

Gert Meesters is assistent Nederlands aan het departement Linguïstiek van de KULeuven.